

Славний ювілей Миколи Сакади

Вельмишановний Миколо Онисимовичу!
Сердечно вітаємо Вас із ювілеєм!

Своїм відродженням сучасна соціологічна наука в Україні завдячує нечисленному колу прогресивних науковців-однодумців, які почали дослідницьку діяльність у 1960-х роках. Чільне місце серед цих інтелектуалів безперечно посідає Микола Онисимович Сакада. Він завжди перебував на передовій розвитку української соціології, скеровуючи його й надаючи йому пришвидшення. Його доля навіки переплетена із долею соціальної науки!

Упродовж десятиліть Микола Онисимович надихає нас своїми експертними розвідками, життєвою мудрістю та іскрометним гумором. Ми пишаємося ним як видатним представником сучасного громадянського суспільства України. Гідними наслідування для сучасників є його краєзнавча та меморіальна діяльність.

Бажаємо Вам, Миколо Онисимовичу, багатирського здоров'я і довголіття, людського щастя та добробуту, душевного тепла близьких Вам людей, нових видатних професійних звершень, втілення Ваших життєвих і творчих мрій!

*Зі щирою повагою та вдячністю,
Адміністрація і персонал Інституту соціології НАН України*

Микола Онисимович Сакада народився 14 листопада 1936 року на Київщині, в селі Жукин Києво-Святошинського р-ну, де пройшли його дитинство та юність. Після завершення шкільного навчання та служби у лавах Радянської армії він вступив до Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка на філософський факультет, який закінчив у 1967 році. Того ж року прийшов до Інституту філософії Академії наук України, де пропрацював майже чверть століття, аж до 1991 року, спочатку на посаді молодшого наукового співробітника, потім — старшого (з 1979) у відділах етики та

естетики, методології, методики і техніки соціальних досліджень, соціально-психологічних проблем управління тощо. За цей час встиг закінчити аспірантуру та захистити кандидатську дисертацію (1974), очолити сектор методологічного та методичного керівництва службами соціального розвитку підприємств та організацій відділу соціальних проблем управління Відділення соціології (1986–1991), яке згодом стало основою для створення Інституту соціології.

За успішне виконання планових тем Інституту філософії (а згодом Інституту соціології), за участь у написанні колективних монографій, підготовку, організацію та проведення соціологічних досліджень був відзначений численними подяками, преміями та винагородами. 1991 року, коли був створений Інститут соціології НАН України, Микола Онисимович, прийшов у відділ соціології ринкової економіки, потім економічної соціології (1991–2004), де працював на посаді старшого наукового співробітника.

Уже понад 10 років (з 2004) Микола Онисимович плідно працює на посаді старшого наукового співробітника у відділі історії та теорії соціології. Все своє творче і наукове життя — а це вже майже 50 років — Микола Онисимович присвятив науці соціології. Сьогодні він є визнаним фахівцем у сфері галузевих соціологічних дисциплін — соціології управління, соціології праці, аграрної соціології в Україні, соціології села тощо. У його доробку понад 10 колективних монографій, численна кількість наукових статей та інших публікацій.

Олена Іваненко

Вельмишановний Миколо Онисимовичу!

У День твого народження все людство Землі складається із 2-х частин: 1) людство і 2) Микола Онисимович — широко знаний культурною громадськістю Європи (Польщі), України, Києва і Жукина філософ і соціолог.

Витоки твого життя починались з оспіваної Олександром Довженком „зачарованої” Десни, яка й нині дає тобі насагу бути активним, принциповим і послідовним захисником життєвих інтересів сільської громади України. Ти — один з непересічних фундаторів української соціології, який плідно займався теоретичними розробками і практичним розв’язанням проблем соціального планування виробничих колективів, соціального управління АСУ, мотивації трудової дисципліни тощо. Твій науковий доробок має не лише історичне значення в українській соціології, а й має бути дороговказом для політичних і владних діячів нашої країни.

Хочу побажати тобі:

Решая сложные проблемы
Украинской агросистемы,
Твори, коллега, для Отчизны
И обновления нашей жизни!

Бажаю тобі, Миколо Онисимовичу, чистої води з батьківської криниці, духмяного хліба з материні печі, деснянського здоров’я і бути міцним як обценьки!

*Володимир Піддубний,
колега і соратник*

Шановному Миколі Онисимовичу, одному з перших науковців, які відновлювали українську емпіричну соціологію наприкінці 60-х років ХХ століття, найкращі побажання — Здоров'я, Бадьорості, Добробуту, Креативу і Многіє Благіє Лета!!!

Знаю Миколу Онисимовича 55 років. Вчилися разом на філософському факультеті КГУ ім. Т.Г.Шевченка (1962–1967). Потім прийшли до Інституту філософії АН України, у новостворений відділ „Методології, методики і техніки конкретно-соціальних досліджень”. Керівником на той час (кінець 1960-х років) був Мирослав Володимирович Попович. Перші емпіричні соціологічні дослідження, в яких ми брали участь, здійснювалися на Львівському телевізійному заводі (ЛТЗ). Саме на цьому підприємстві ми здобули перший солідний досвід проведення емпіричних соціологічних досліджень. Результати останніх так чи так використовувалися в розробленні соціальних планів (були такі плани) промислових підприємств. Планування соціального розвитку трудових колективів (персоналу підприємств чи організацій, як кажуть зараз) було тоді обов'язковою модою.

Микола Онисимович від самого початку дуже цікавився неформальним контекстом соціального розвитку трудових колективів. Він сміливо проводив різноманітні інтерв'ю на цю тему з працівниками підприємств, накопичував відповідний методичний досвід, певні емпіричні дані. Особливої уваги, як для нього, вимагали керівники різних підрозділів підприємств, типи управління людьми, міжособистісні взаємини. Пізніше він не одну книжку написав зі співавторами про керівництво різного рівня — у трудових колективах, зокрема про автоматизовані системи управління в організаціях. Загалом Микола Онисимович вивчав ці питання як актуальну проблематику тогочасного соціального управління в суспільстві.

Сім років ми разом із Миколою Онисимовичем віддали Чорноморському суднобудівному заводу (м. Миколаїв). Здійснювали там, у багатотисячному колективі, можна сказати, соціологічний моніторинг трудового життя різних його угруповань. Через опитування експертів встановлювали міру актуальності тамтешніх соціально-виробничих проблем. На підставі репрезентативних опитувань працівників підприємства отримували структурно-диференційовані характеристики професійних угруповань заводу, а також уявлення про їхні зміни впродовж певного часу. Особливу увагу Микола Онисимович приділяв, як і завжди, питанням керівництва трудовими колективами на цьому підприємстві. Крім того, ми вивчали ціннісні пріоритети й типи трудової поведінки працівників заводу, різноманітні резерви підвищення їхньої трудової активності. Керівництву заводу було подано багато аналітичних матеріалів з відповідними рекомендаціями, а також було опубліковано нашу книжку „Стимулювання і мотивація праці на промисловому підприємстві” (1988), до якої і зараз звертаються фахівці.

У перші роки незалежної України Микола Онисимович ще продовжує займатися промисловою соціологією. Але саме в той час він змінює спрямованість своїх наукових уподобань. Тепер його стали цікавити перш за все питання аграрної соціології, усе пов'язане з життям людей на селі. Особливості життя наших селян в умовах радикальних суспільних трансформацій Микола Онисимович вивчає не тільки на підставі емпіричних даних со-

ціологічного моніторингу Інституту соціології НАН України. Його головна дослідницька зброя — це якісна методологія. Він здійснив не одну сотню різноманітних інтерв'ю з мешканцями сільської місцевості країни, представниками сільського самоврядування, чиновниками міністерств, що так чи інакше займаються аграрними питаннями чи соціальною політикою на селі. Все це стало підґрунтям його цікавих аналітичних публікацій із сільської тематики, в якій містяться тонкі спостереження та глибокі узагальнення щодо сьогоднішнього сільського способу життя.

Загалом внесок Миколи Онисимовича у розвиток української емпіричної (прикладної) соціології важко переоцінити. Він у цій справі є одним із перших, хто доклав багато інтелектуальних зусиль, щоб вона стала такою, якою є зараз. Ясна річ, цьому сприяли такі його якості, як неусувна енергія, незрівнянна оригінальність, активна комунікативність і неухильне просування до поставленої мети. Таким наш Ювіляр залишається й сьогодні! Тому щиро бажаю моему старовинному колезі і співавторові й надалі міцного здоров'я, бадьорості, добробуту, креативу в усьому. ЯКІ НАШІ РОКИ, ОНИСИМОВИЧУ!

Анатолій Ручка

Відданість соціології

Миколі Онисимовичу Сакаді — 80 років

У 1969 році, коли я, студент мехмату Шевченківського університету, почав працювати на пів-ставки в Інституті філософії, Микола Онисимович був ще аспірантом. Я написав диплом про застосування теорії графів для вивчення структури міжособистісних відносин, а Микола Онисимович писав дисертацію теж про міжособистісні відносини, тому ми стали спілкуватися на цю тему. Крім того, я допомагав опрацьовувати результати досліджень, проведених Миколою.

Вже не раз замислювався, чому з-поміж величезного часового пласта запам'ятовуються передусім якісь дрібниці, дурниці, щось кумедне. Мабуть, у нас так мало радості в житті, що ми особливо цінуємо щось веселе, кумедне? Я вже згадував свій перший візит додому до Миколи, коли його дружина пригощала мене якимось дуже смачним супом. А ось цитата з мого інтерв'ю Романові Ленчовському¹:

“Р.Л.: Мені здається, що взагалі у 1970-х ставлення до соціології було більш романтичним, ніж зараз...

В.П.: Абсолютно з тобою згоден. Соціолог наприкінці 1960-х — на початку 1970-х — це супермен, у тих кількох фільмах і спектаклях, в яких брав участь соціолог, він різав правду-матку начальству і бив пику негативному героєві. Я пам'ятаю в один із перших візитів Лойберг учив Миколу Сакаду, тоді ще аспіранта: — Послушай, Коля, соціолог не может сказать “кальсоны”, фи, соціолог скажет “Нижнее белье”.

¹ *Чорноволенко В.П.* Про соціологію та соціальну структуру. Статті, інтерв'ю про нього, документи. До 80-річчя з дня народження. — К., 2009. — С. 117–37.

При цьому “бельє” звучало навіть із певним французьким акцентом. Дрібниця, а я почав глибоко поважати соціологів. І коли сам АСПІРАНТ Сакада запросив мене в гості (не знаю, чи пам’ятає цей візит Микола Онисимович), я відчував гордість і душевне тріпотіння”.

Прізвище Сакади теж справило на мене враження, мені постійно здавалося, що в ньому є щось японське і військове. Японський полковник Сакада! Або навіть генерал Сакада! Утім, “аспірант Сакада” для мене тоді звучало не менш переконливо, ніж “генерал Сакада”. Незважаючи на грізне прізвище, звання аспіранта і десять років різниці Микола Онисимович виявився людиною доступною і ми почали співпрацювати. Треба сказати, що моя адаптація з математичного середовища у філософсько-соціологічне проходила не без проблем. Я звик до математичної точності, і жива, образна мова Миколи Онисимовича іноді ставила мене у глухий кут. Наприклад, на моєму захисті він сказав, що “дисертація Паніотто залишає приємний осад”, і я довго думав над цією фразою при редагуванні стенограми засідання — що ж це означає, чи можна так лишити або варто переформулювати за усталеними стандартами. А якщо переформулювати, то як?

Чим більше я думаю про свій досвід роботи з аспірантами, формування секторів і відділів, набору людей до інституту, який очолюю вже чверть століття, тим більше захоплююся вмінням В.Чорноволенка знаходити людей, відданих соціології. Мої аспіранти та співробітники йшли у бізнес, ставали відомими інтелектуалами-філософами, екстрасенсами, водіями, банкірами. А мої колеги, з якими я починав роботу у 1970-х, і нині займаються соціологією, попри всі негаразди, зумовлені цим заняттям. І одним із таких лицарів (я б навіть сказав, самураєм) соціології є Микола Онисимович Сакада. Його відданість нашій науці викликає повагу і вдячність.

Хочу побажати йому здоров’я, щастя та успіхів у роботі (наскільки я знаю, він працює над книгою, присвяченою історії соціології в нашій країні)!

Володимир Паніотто